

MR
ER
ES

MIN RÄTTIGHET - EN SJÄLVKLARHET

Elevers guide till en mer rättvis skolgång.

Innehållsförteckning.

1.	Förord.....	4
2.	Varför är elevers rättigheter viktigt?.....	5
3.	Hur du använder dig av skolans styrdokument....	6
4.	Hur du hittar i styrdokumentet.....	7
5.	Frågor och svar.....	10
6.	Cases.....	12
7.	Till lärare, rektorer och andra vuxna i skolan.....	16
8.	Sant eller falskt.....	17
8.1	Facit.....	18
9.	Sveriges elevråd - SVEA.....	19

1. Förord.

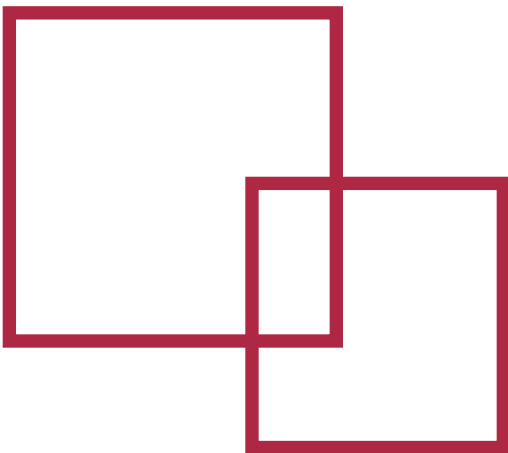
Det finns lagar och regler som styr samhället vi lever i och vissa tas på större allvar än andra. Skolans styrdokument är ett exempel på något som ibland tas på mindre allvar än vad som känns logiskt eller rättvist. Elever har många rättigheter, men få känner till dem. Den demokratiska arbetsplats som beskrivs i skolans styrdokument blir inte mer än en vacker text på ett papper när de vuxna på skolan fattar beslut över elevers huvuden och agerar utan att ta hänsyn till de lagstadgade rättigheterna.

Sveriges elevråd - SVEA finns till för att skapa en bättre och mer demokratisk skola - en skola som tar hänsyn till elevers rättigheter. Elever är i majoritet på varje skola och vi både förtjänar att, och ska, tas på allvar för annars rivs hela grunden för den svenska skolan.

Med kunskap kommer makt - och ett första steg till att ha makt att kunna förändra ens situation är upplysning. Det är sådan upplysning vi hoppas att Min rättighet - en självklarhet kan tjäna till.

På pappret är den svenska skolan fantastisk. Går vi ihop till försvar för elevers rättigheter kan vi skapa en lika fantastisk verklighet.

Vi tror på Sveriges elever. Vi tror på att vi tillsammans kan skapa en bättre och mer demokratisk skola.

2. Varför är elevers rättigheter viktiga?

Elevers rättigheter är det regelverk du och alla andra elever i Sveriges skolor ska kunna lita er tillbaka mot och tryggt ha i ryggen. Det är en garanti för att du kommer behandlas på rätt sätt så fort du befinner dig i skolan. Det ska säkerställa att de år du spenderar på Sveriges största arbetsplats blir de bästa möjliga - sett till din utbildning, men också sett till allt annat du gör i skolan. Alla vill och ska ha den bästa möjliga utbildningen och bra hjälpmedel som stödjer en i sitt arbete - det är därför elevers rättigheter finns till.

Tyvärr är detta inte alltid fallet runt om i landets skolor. Allt för ofta försummas elevers rättigheter och en elev får istället bara veta vilka skyldigheter den har. Vi elever får ofta veta vilka krav vi har på oss från lärare, skolledning och skolan i största allmänhet, men vi får sällan kunskap om vilka krav vi själva kan ställa på vår utbildning. De som påverkas i mest av den bristande kunskapen och som får leva med konsekvenserna varje dag är alltså de som vet minst. Exempelvis har elever på grundskolan egentligen bara har en skyldighet – närvaron. Att du som elev sen måste följa Sveriges övriga lagar är självklart men det måste alla i samhället.

Sveriges elevråd - SVEA ställer sig emot detta. Skoldemokrati finns till för att alla i skolan ska få vara med och bestämma. Vi tror att bästa resultat uppnås om alla arbetar tillsammans för att hitta lösningar på gemensamma problem. Att elever vet om sina rättigheter ser vi därför som en förutsättning för en välfungerande skola. Kunskap om sina rättigheter skapar en kvalitetssäkring för skolan och motiverar elever i sitt arbete då de förstår syftet med sin skolgång. Förståelse och bekräftelse ger elever lust att gå till skolan. Sveriges elevråd - SVEA vill tillsammans med Sveriges elever arbeta för en bättre och mer demokratisk skola som ser till allas behov.

Sveriges elevråd - SVEA jobbar ivrigt med dessa frågor och det är därför Min rättighet - en självklarhet har skapats. Ambitionen är att detta material ska vara en handbok där du som elev enkelt och smidigt ska kunna få information om det du själv finner intressant, utan att behöva stöta på krångliga ord eller svåra hänvisningar under sökandet.

Kom ihåg: kunskap är makt!

3. Hur du använder dig av elevers rättigheter i skolan.

Det finns många metoder för hur du kan använda sig av elevers rättigheter. Här har du en handlingsplan med konkreta metoder på hur du får personalen på skolan att lyssna på dig och ta dina åsikter på allvar.

- 1.** Det första du gör är att ta upp problemet med den som är ansvarig för det. Det kan till exempel vara att du pratar med läraren om det gäller planering av lektioner. Tänk på att vara trevlig och ha bra grund för dina argument, till exempel kan du ha med dig skollagen om du ska hänvisa till något i den. Vill du ha hjälp med att komma på argument är det bara att höra av dig till oss på eleversrattigheter@svea.org.
- 2.** Om läraren inte lyssnar - ta kontakt med rektorn. Här gör du samma sak som i steg 1, var väl förberedd och ha bra argument.
- 3.** Händer fortfarande ingenting? Ta hjälp av ditt elevråd, dina vänner och klasskamrater, det är svårare att ignorera en synpunkt som kommer från en stor grupp än från en enskild person. Upprepa steg 2.
- 4.** Lyssnar läraren och rektorn fortfarande inte på ditt klagomål kan ni till exempel göra en namninsamling, dela ut flygblad eller genomföra en demonstration.
- 5.** Gå till media! Skolor är ofta måna om sitt rykte och elever som går ut i tidningen med klagomål är något som rektorn gärna vill undvika. Det är också ett sätt att skapa diskussion och sätta press på skolan, då fler än bara eleverna är medvetna om problemen.
- 6.** Har det fortfarande inte hänt någonting? Kontakta Barn- och Elevombudet och Skolinspektionen. De hjälper dig att göra en anmälan om skolan bryter mot lagen. Kontaktuppgifter till dem hittar du på www.skolinspektionen.se.

4. Hur du hittar i styrdokumentet.

I skolan stöter ofta man på orättvisor och för att kunna påpeka ett fel är det bra att ha stöd i något av de dokument som styr skolan. Lagtext är dock inte den mest charmerande textformen att läsa, därför hittar du här en beskrivning av hur skolans bestämmelser förhåller sig till varandra samt hur man lättast och mest effektivt läser dokumenten.

Skolan styrs av en rad olika dokument, som kallas för skolans styrdokument. Styrdokumentet innefattar:

- Skollagen
- Grundskoleförordningen & Gymnasieförordningen
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (grundskolan), läroplanen för det frivilliga skolväsendet (gymnasiet), läroplan för specialskolan, läroplan för grundsärskolan, läroplan för sameskolan, och läroplan för gymnasiesärskolan

Skollagen antas av riksdagen och innehåller de allmänna reglerna för både grund- och gymnasieskolan. Lagen beskriver de övergripande målen för utbildningen samt hur arbetet i skolan ska se ut.

Grundskole- och gymnasieförordningen antas av regeringen och är underordnad skollagen. Det betyder att ingenting som står i förordningarna får tala emot vad som står i skollagen. Förordningarna beskriver varje skolform mer detaljerat än vad skollagen gör.

Läroplanerna beslutas av riksdagen och är underordnade förordningarna och därför även under skollagen. De berättar vilka värden, mål och riktlinjer skolan ska bedriva sin undervisning efter. Det innebär mer detaljer ifråga om hur läraren ska genomföra sitt arbete samt vilka värden som ska anknytas till skolans alla ämnen.

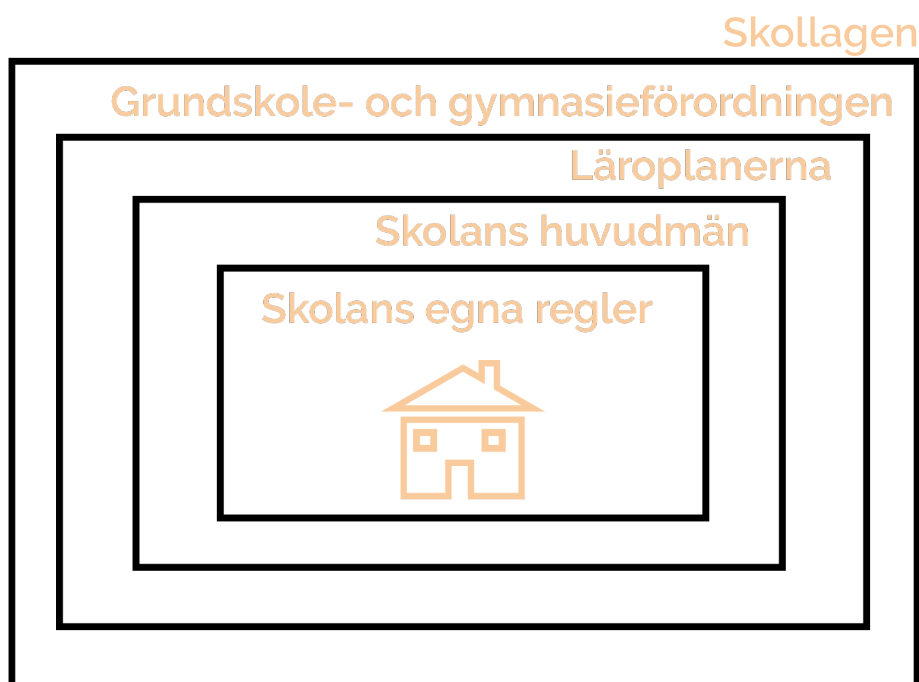
Hur används dessa styrdokument?

På nästa sida får du lära dig!

Ramlagarna

Ramlagarna är en modell som används för att rangordna vilken betydelse dokument och instanser har gällande skolan. På denna sida finns en förklaring för hur de fungerar och hur de hänger ihop.

1. Den yttersta lagen, och ramen, som skolorna ska följa är **skollagen**. Detta gäller alla skolformer och den får inte brytas mot. Om detta görs kan skolan krävas på vite, det vill säga böter. Skollagen beskriver till exempel allmänt hur elevers inflytande ska se ut.
2. Innanför skollagen i vår modell befinner sig **grundskoleförordningen och gymnasieförordningen**. Dokumenten beskriver till exempel att det ska kunna avsättas tid för elever att ta upp gemensamma frågor med lärare. Förordningarna får inte bryta utåt, alltså får de inte bryta mot skollagen. Detta gäller för alla de bestämmelser som finns med i ramlagarna, att de inte kan bryta mot deras överordnande dokument.
3. Innanför förordningarna befinner sig **Läroplanerna för det obligatoriska och frivilliga skolväsendet**. Läroplanerna beskriver till exempel att eleverna ska få prova på olika arbetsätt samt att alla ska ha lika stort inflytande.
4. Näst längst in är **skolans huvudmän**. Huvudmän är skolans ägare, så som kommun eller friskolekoncerner, dessa bestämmer till exempel över den allmänna skolmiljön till exempel skolmat och renoveringar.
5. **Elever, skolledning och lärare** befinner sig längst in. De beslutar om **ordningsregler** och förhållningssätt i allmänhet inne i skolan. Ordningsreglerna får inte bryta mot skollagen, men får anpassas efter skolans behov. De tas ofta fram av rektorn, men elever och lärare ska få tycka till!

Att hitta i dessa dokument är lättare än vad man kan tro!

Skollagen innehåller 29 kapitel där varje kapitel behandlar ett specifikt område och en innehållsförteckning för alla kapitel finns i skollagens första kapitel. Inom varje kapitel finns det paragrafer (§) som mer detaljerat märker ut speciella bestämmelser för varje område. Antalet paragrafer varierar från kapitel till kapitel.

När det refereras till ett speciellt stycke eller citat i skollagen finns det ett allmänt skriv- och talsätt: Skollagen, 5 kap. 5 §. Detta läses som: dokument: Skollagen, femte kapitlet, femte paragrafen (där står det att ordningsreglerna på skolan ska tas fram tillsammans med eleverna).

Grundskole- och gymnasieförordningen är uppbyggda på samma sätt och därför fungerar samma skriv- och talsätt även när man hänvisar till dem, exempelvis: Gymnasieförordningen, 3 kap. 2 §. Detta läses som: dokument: Gymnasieförordningen, tredje kapitlet, andra paragrafen (där står det att gymnasieskolans läsår ska börja i augusti och sluta senast i juni).

Läroplanerna skiljer sig däremot från resten av dokumenten då de inte innehåller några paragrafer. Istället används rubriker, precis som i en vanlig lärobok, för att beskriva vad det är för område man för tillfället läser om, till exempel: Läroplanen för grundskolan, 1 kap., "En likvärdig utbildning". I detta fall står "En likvärdig utbildning" för en rubrik inom kapitlet och alltså inte för kapitlets namn (där står det att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov).

Tips! För att förhindra att all information du lär dig genom att läsa styrdokumentet försvinner i samma sekund du har lagt dig ifrån dem finns det olika metoder för att komma ihåg det bättre.

En metod som du kan använda är "**Va? Aha! Eh?**". Metoden går ut på att när du läser ett dokument ska du anteckna de meningar och paragrafer du inte förstår betydelsen av (**Va?**), skriva ned intressanta och användbara citat (**Aha!**), samt skriva ned de ord du tycker är svåra (**Eh?**).

Sidor som kan vara användbara gällande styrdokument och skolan i allmänhet:

www.skolverket.se - allt om de senaste nyheterna och förändringarna i skolvärlden.

www.skolinspektionen.se - sköter granskningen och bedömer ansökningar om skolor.

www.regeringen.se - samlingsida för det senaste som rör Sverige.

5. Frågor och svar.

Får en lärare slänga ut mig ur klassrummet?

Om en elev stör undervisningen har läraren rätt att skicka ut eleven från klassrummet, men bara om eleven i fråga redan har fått chansen att förbättra sitt beteende. Om en lärare slänger ut en elev har läraren skyldighet att ta kontakt med eleven efter lektionen och se till så eleven får kompensation för undervisningen hen missat.

Hur många prov får en ha per vecka?

Det handlar mest om sunt förnuft och respekt då det inte står något om detta i skolans styrdokument. Prata ihop er med era lärare om hur ni ska lägga upp arbetet då ni enligt Skollagen 4 kap. 9 § har rättigheten att påverka och ta aktiv del i er undervisningsplanering.

Får en ha på sig mössa i klassrummet?

Rektorn ska tillsammans med resten av skolan bestämma ordningsreglerna (Skollagen 5 kap 10 §) och det är i dem som skolan beslutar om mössa ska vara tillåtet eller inte. Någoting som är viktigt att komma ihåg är att eleverna inte har någon beslutanderätt kring ordningsreglerna. Det betyder naturligtvis inte att det är rimligt att rektorn beslutar om mössförbud om alla skolans elever tycker att det är okej med mössa.

Får lärare beslagta personliga saker som till exempel mobil eller mössa?

En lärare får beslagta störande föremål under lektionstid. Om en lärare gör det måste hen lämna tillbaka föremålet innan dagens slut. Om läraren anser att föremålet är farligt för personer i omgivningen får läraren behålla föremålet i fyra dagar. Om ett föremål beslagtas i fyra dagar måste läraren se till så att detta anmäls till rektorn samt att elevens vårdnadshavare kontaktas. En lärare får aldrig beslagta föremål som eleven håller i eller om eleven inte vill ge ifrån sig det, om läraren gör det räknas det som egenmäktigt förfarande. En mössa borde inte betraktas som störande om den nu inte kastas i ansiktet på någon.

Får läraren samla in alla mobiler vid lektionens början?

Nej, en lärare får endast ta mobiler om det är ett störande föremål. En mobil som ligger på ljudlöst i en ficka borde inte betraktas som störande. Om det är fusk läraren oroar sig för är det betydligt bättre att be eleverna att låsa in telefonerna i sina skåp. Det är inte okej att göra en principalsak av att mobiler ska lämnas in, om ni inte kommit överrens om det tillsammans, eftersom det inte är okej att ta ifrån dig dina personliga tillhörigheter utan ditt medgivande.

Finns det någon lag på att elevråd ska ha en egen budget?

Ett elevråd kan tyvärr inte kräva en egen budget eftersom det inte finns något som säger det i skolans styrdokument. Däremot kan du använda argumentet att det är svårt att bedriva verksamhet utan några ekonomiska resurser.

Min lärare ger mig ogiltig frånvaro när jag är på elevrådsmöten, får hen det?

Elever som engagerar sig i skol- och demokratifrågor ska alltid ha giltig frånvaro från lektionstid när hen genomför detta arbete. Detta gäller även om du har prov eller genomgång även om det kanske är mest lämpligt att undvika att missa sådant om det går. Dessutom har du rätt att få kompensation för undervisningen du missar.

Kan en lärare tvinga mig att hålla tal inför klassen? Det måste finnas andra sätt att nå det kriteriet?

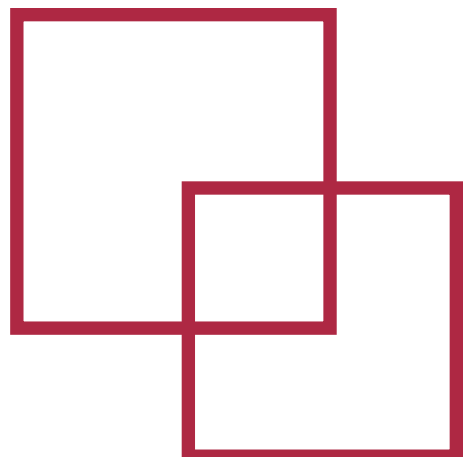
För svenska 1-3 på gymnasiet finns krav på muntlig framställning inför grupp. För engelska (både gymnasiet och grundskolans) samt svenska i grundskolan finns ej motsvarande krav. Däremot ska du visa på muntliga färdigheter, men detta bör kunna ske genom till exempel mindre gruppdiskussioner eller redovisningar inför mindre grupp.

Kom ihåg!

Det är viktigt att våga stå på sig i situationer där du vet att du har rätt. Dina rättigheter ska uppfyllas, det är inte en fråga, det är ett krav!

Har du egna frågor?

Skicka dem till
eleversrattigheter@svea.org

6. Cases.

Allt för många elever känner sig missnöjda med sin undervisning och undrar hur de kan göra för att förhindra orättvisor i skolan. I det här avsnittet kan du läsa konkreta fall och lösningar på problem. Vi hoppas det leder till att du får en större insyn i hur du kan påverka din egen undervisning. Eftersom dessa fall är exempel på situationer som kan uppstå i skolan, spelar det ingen roll vem som berättar problemet, svaren är gällande för alla elever. Dessutom är skollagen densamma för alla, oberoende av vilken årkurs eller vilket program du går, så svaren kan hjälpa alla elever i skolan.

? Erik i 9A hinner inte göra sina läxor i tid.

"En av mina lärare ger min klass läxor hela tiden, nästan efter varje lektion. Vi hinner inte göra alla läxor då vi såklart får läxor i andra ämnen också. Ibland ger lärarna läxor från fredag till måndag, och det hade ju varit skönt att åtminstone få vara ledig på helgen och inte behöva skriva fyra sidor uppsats och räkna fem sidor i matteboken. Är det okej att lärarna gör såhär?"

Nej, läxor från fredag till måndag får läraren inte ge då läxorna ska vara jämt fördelade över skolveckans fem dagar. Du måste ha tid på dig att göra dina läxor under skolveckan. Får du däremot läxan på första lektionen och har håltimme efteråt som du kan använda till läxläsning är det okej. Om en lärare ger eleverna för mycket läxor är det dags att prata med den. Det finns tyvärr ingen exakt bestämmelse över hur många läxor man får ha per vecka. Däremot har eleverna rätt att påverka undervisningen och man kan därför säga till läraren att man inte hinner med läxorna och hoppas på att läraren förstår detta. Du ska inte behöva lägga all din fritid på skolarbete!

? Nima i 6B känner att hen inte kan visa sin fullständiga kunskap då de endast har prov.

"När min klass ska visa upp vad vi lärt oss har vi alltid prov. Jag känner att det blir jobbigt eftersom jag blir stressad av prov och därför kan jag inte visa allt jag lärt mig. Kan jag göra någonting åt detta?"

Ja, du kan prata med din lärare och berätta att du inte vill ha så mycket prov då det inte fungerar för dig. Läraren har då en skyldighet att ta det du säger på allvar eftersom undervisningen, så långt som möjligt, ska anpassas efter elevernas önskemål. Detta betyder att läraren måste prata med eleverna och fråga hur ni vill arbeta och redovisa vad ni lärt er, därefter kan hen lägga upp planeringen tillsammans med er. En lärare ska alltså inte visa upp terminsplaneringen på en overhead/projektor och säga "Läs, det här ska vi göra den här terminen" eftersom ni elever då inte fått vara med och bestämma.

? Assar i ge har tappat förtroendet för sin lärare efter sitt senaste utvecklings-samtal.

"Jag har nyss haft utvecklingssamtal med min mentor. Då berättade jag att mina föräldrar bråkar väldigt mycket och att det är anledningen till att jag har varit borta väldigt mycket. Innan samtalet började sa han att ingen annan skulle få reda på vad vi pratade om. Två dagar efter samtalet kommer först min fransklärare och sedan min idrottslä-rare fram till mig och säger att de pratat med min mentor. Därefter säger de att det är okej med den frånvaro jag haft eftersom det finns en anledning bakom det, men att jag i fortsättningen måste komma på fler lektioner. En av mina nära klasskamrater frågade min mentor vad som hade hänt och han berättade allt. Nu efter en vecka vet i princip hela min klass om mina problem hemma och jag vet inte om jag vill ha några mer samtal med min lärare som bröt mitt förtroende. Kan jag vägra ha fler utvecklingssamtal med honom?"

! En lärare har tystnadsplikt, men de har skyldighet att anmäla till antingen polisen eller socialstyrelsen om de anser att situationen är farlig för eleven. I ditt fall verkade din hemsituation inte vara direkt skadlig och läraren har då brutit mot tystnadsplikten. Eftersom utvecklingssamtal är en möjlighet kan du prata med din lärare och säga att du blev besviken och därför vill byta. Läraren kan inte kräva av dig att du ska fortsätta ha utvecklings-samtal med honom. Prata också med rektorn om det här.

? Henny i SP1D har problem med frånvaron.

"Min lärare låser och stänger dörren när lektionen börjat. Jag har försökt att prata med läraren men det enda jag får till svar är att gymnasiet är en frivillig skolform och att läraren därför kan stänga mig ute om jag kommer sent. "

! Läraren har rätt i att gymnasiet är en frivillig skolform, men det betyder inte att hen får stänga ute dig om du är sen. Du har fortfarande rättigheten att gå på lektionerna, om läraren stänger ute dig gör läraren fel då hen nekar dig undervisning.

? Kim i 8B undrar om han får använda internet som faktakälla när han skriver uppsatser.

"Min lärare säger att böcker är den enda trovärdiga faktakällan eftersom böcker är faktakollade så många gånger. Läraren säger även att vi inte kan kontrollera informationen som finns på internet och vi får därför inte använda oss av det. Har min lärare rätt?"

! Nej, din lärare har fel. Visst finns det saker på internet som inte stämmer, men något som är viktigt att lära sig i skolan är källkritik. Det betyder att alla ska lära sig bedöma vilka källor som är trovärdiga. Som elever har ni rätt att använda moderna läromedel som är anpassade efter hur samhället ser ut idag. Och visst hittar du betydligt mer fakta på google än i en bok? Det är bra att veta hur man hittar fakta i böcker, men prata med din lärare, för det ena utesluter inte det andra.

? Nahar i EC2A undrar hur det fungerar med inlämningar och prov.

"Om jag lämnar in ett arbete för sent så vägrar min lärare rätta det. Han säger att det är på grund av att han inte hinner och för att det är ett betygskriterie att lämna in arbeten i tid. Kan han göra så?"

Nej, att vägra rätta ett arbete på grund av att det står i betygskriterierna är fel då det inte finns något som säger detta i något av skolans styrdokument. Dock kan det ibland vara en kriterier för högsta betyg att lämna in det på utsatt tid då en ska klara av att göra arbetet under en viss period, detta undantag finns dock bara på vissa praktiska gymnasieprogram och är väldigt ovanligt. Kravet finns inte i några teoretiska ämnen. Elever har rättigheten att få allt material som kan betygsättas rättat för att få en så rättvis bedömning som möjligt. Om läraren vägrar rätta arbetet för att det kommit in efter utsatt tid gör hen fel eftersom arbetet ska bevisa din kunskap, och betygsättas därefter, arbetet ska inte bevisa din förmåga att passa tider. Däremot måste läraren ha möjlighet att rätta arbetet, om en elev kommer med en 8 sidor-lång uppsats dagen innan alla betyg ska vara satta finns det kanske inte tid att bedöma arbetet. Men om en elev kommer en dag eller en vecka efter att arbetet skulle vara inlämnat har läraren ingen hållbar anledning att inte rätta och ta med bedömningen av arbetet i ditt betyg. Att sänka ett betyg på grund av för sen inlämning är alltså inte tillåtet.

? Mohammed i 8H får endast E om han missar det riktiga provtillfället.

"Förra veckan skulle jag till tandläkaren och under den tiden hade min klass ett prov i geografi. När jag kom tillbaka sa min lärare att jag bara kunde få E när jag skulle göra provet eftersom jag missat provtillfället med klassen. Hur ska jag göra för att få mer än E på nästa prov om jag är borta från skolan då min klass ska skriva provet?"

Du ska kräva av din lärare att få samma möjligheter till betyg som de andra i din klass trots att du varit borta. Datumet då du skriver ditt prov har ingen betydelse för vilket betyg du ska få. Prata med din lärare och om den inte lyssnar gå till din rektor för du ska inte behöva tolerera detta!

? Wiam i SP1E får inte vara borta från öppet hus på en lördag.

"Varje år har min skola öppet hus för nya elever. Min lärare sa till min klass att alla skulle vara där. Om man inte gick fick man ogiltig frånvaro. Är det okej att ha obligatorisk närvaro på en lördag i samband med till exempel öppet hus?"

Utbildningen ska vara jämt fördelad över skolveckans 5 dagar, med fördel mellan 08.00 till 16.00. Så nej, skolan bör inte kräva att du ska gå på öppet hus. Men eftersom du bör få komplementet en annan dag så kanske det är värt att gå dit ändå.

? Johanna i 7D har mycket frånvaro på grund av sen ankomst då hens lärare låser dörren när lektionen har börjat. Oftast beror det på att hens buss är sen eller att hen släpps av sist eftersom mamman skjutsar Johannas småsyskon till dagis först.

"Jag och Elin kom 3 minuter sent till vår lektion. När vi kom fram till klassrummet såg vi en lapp på dörren där det stod att vi inte får knacka och att läraren öppnar dörren när hon "har en paus i genomgången". Vi väntade utanför i 15 minuter innan vi blev insläppta. Dagen efter hade vi klassmöte och fick tillbaka våra frånvarorapporter, då hade vi fått en kvarts ogiltig frånvaro från lektionen och dessutom kunde vi inte göra provet då vi hade missat genomgången. Får läraren göra så?"

! Nej, om läraren inte släpper in dig i klassrummet bryter läraren mot skollagen då den nekar dig undervisning genom att inte låta dig vara med på genomgången. Elever har rättigheten att få undervisning, oavsett omständigheter. Detta leder till att läraren har skyldighet att se till så eleven får det. Om du går i grundskolan har du även skyldighet att gå på lektioner och få undervisning då du har skolplikt, och låser läraren då dig ute förhindrar hen dig att efterfölja den plikten. Säg till läraren att du har rätt att få undervisning och visa upp skollagen. Fungerar inte det, gå till rektorn och prata om problemet.

? Aida i NV1A har problem med lärarens attityd till klassen.
"När jag började 1:an startade vår lärare med att säga "Skolan inte är någon lekplats, vill ni inte lära er någonting kan ni lika gärna gå härifrån". Efter den lektionen har läraren gång på gång sagt att vi är stökiga och pratar för mycket och att vi därför inte kan få A. Jag har gjort alla mina prov och uppsatser men läraren säger att det inte spelar någon roll. Min klass orkar inte lyssna på läraren eftersom vi inte får någonting tillbaka. Hur ska vi göra för att få vår lärare att lyssna på oss?"

! Börja med att prata med läraren och lyssna på dennes syn på saken, men ta även kontakt med rektorn. Säg hur ni känner och hur läraren betar sig mot er. Till exempel kanske läraren behöver åka på vidareutbildning, eller så får ni i värsta fall byta lärare. Hävdar rektorn att ni elever inte har någonting att säga till om, till exempel med argumentet att det är rektorn som har förmågan att veta vilka som är kapabla att lära ut, är det dags att sätta ner foten, det kan ni visst veta! Det är ni som studerar med den här läraren, lär ni er ingenting och känner er kränkta är det något som är fel!

7. Till lärare, rektorer och andra vuxna på skolan.

En skola vore ingenting utan elever. Ett samhälle skulle inte fungera särskilt smidigt utan gemensamma normer och regler. Skolan behövs för att förmedla dessa till eleverna. Första steget är att eleverna förstår de normer och regler som gäller i skolan idag. Visst vore läraryrket lättare om man kunde göra exakt som man ville, men det formar inte elever till samhällsmedborgare, det skapar inte en generation av självständigt tänkande och ansvarstagande individer. Detta kan bara åstadkommas i en skola där eleverna känner att de har självklara rättigheter.

Det här materialet är inte bara riktat till elever. Det kan användas såväl i undervisningen som på personalmötet. Det är inte bara eleverna som måste känna till sina rättigheter, alla andra i skolan måste också göra det.

Tycker du att det är svårt att få eleverna att acceptera sina skyldigheter och förstå hur deras handlingar påverkar andra?

- Respektera deras rättigheter.

Om en person är medveten om vad den får genom att efterfölja sina skyldigheter, kommer viljan att göra det bli större.

Elevers rättigheter är viktiga i skolan för att majoriteten av arbetstagarna på Sveriges största arbetsplats ska ha det bra och kunna växa upp till en ny generation vuxna med förtroende för samhället. Om lagar och regler inte efterföljs i skolan, varför ska man behöva följa dem sen?

Att elever är medvetna om hur skolan ska fungera utgör också en kvalitetssäkring. Då finns det fler ögon som kan uppmärksamma brister och fler hjärnor som kan tänka ut hur de ska åtgärdas. Om eleverna känner ägandeskap över skolan kommer de att ta hand om den och sin egen skolgång på ett helt nytt sätt. Det handlar om att eleven måste förstå syftet med att gå i skolan och känna sig trygg i att skolan gör allt för att investera i just den elevens framtid.

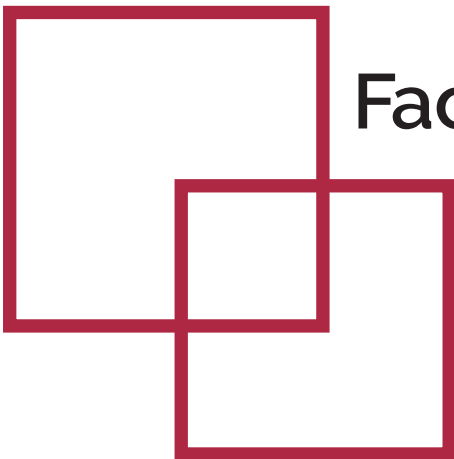
Du som vuxen i skolan har en stor roll i att skapa en skola som är anpassad efter eleverna och deras behov. Du kan göra skillnad på riktigt och höja en elevs potential något enormt. **Se till att du har koll på elevers rättigheter, skyldigheten att se till att de uppfylls faller på de vuxna i skolan, inte på eleverna.**

8. Sant eller falskt?

1. Lärare får ta mobiltelefoner.
2. Jag som elev kan kräva busskort.
3. Min skola kan kräva att jag har idrottsskor.
4. Min grundskola får ta betalt för skolmaten.
5. Ett elevråd ska ha en egen budget.
6. Lärare får ge ogiltig frånvaro när du är borta på elevrådsmöten.
7. Jag kan få sänkt betyg p.g.a. frånvaro.
8. Jag kan kräva att få ha mössa i klassrummet.

<i>Sant</i>	<i>Falskt</i>

Facit hittar du på nästa sida!

8.1. Facit.

- 1. Sakt!** En lärare får ta störande föremål under lektionstid, men får inte ta den om du inte vill. Läraren har dock rätten att kasta ut dig ur klassrummet om du vägrar.
- 2. Sant och falskt.** En regel som finns på de flesta gymnasier har är att om du bor 6 km från skolan har du rätt till busskort. Så om du gör det kan du kräva det men inte annars.
- 3. Sakt!** Din skola har rätten att låta elever betala en "ringa" summa. Summan är inte specificerad och det är därför svart att vägra köpa om din lärare säger du ska det. Om du redan har köpt skolmaterial kan du säga att du redan betalat och vägrar eftersom skolan ändå ska vara kostnadsfri.
- 4. Falskt!** Skolan ska vara kostnadsfri och då skolmaten inte är en "ringa" summa kan skolan inte kräva att du ska betala det.
- 5. Falskt!** Eleveradets ska ha inflytande och möjligheten att göra förändring men det finns ingenstans att man kan kräva en egen budget.
- 6. Falskt!** Eleven har rätt att gå på elevrådsmöten eller t.ex. skyddsround trots att eleven har prov. Om eleven har prov ska hen få göra om det på annan tid samt giltig frånvaro.
- 7. Falskt!** Betyg och närvaro är två olika saker. Så länge du gör proven/inlämnningarna eller andra redovisningar har läraren tillräckligt mycket underlag för att sätta betyg. Om du går i grundskolan har du skolplikt och få därför ändå inte vara borta från lektioner. På gymnasiet får du endast indraget studiebidrag och du skolkar för mycket.
- 8. Falskt!** Det är rektorn som beslutar om ordningsregler men du har rätten att påverka ordningsreglerna genom att rektorn ska fråga eleverna vad dom tycker ordningsreglerna ska vara.

9. Sveriges elevråd - SVEA

Sveriges elevråd – SVEA är en samarbetsorganisation av och för elevråd i övre grundskolan och gymnasiet, med medlemmat över hela Sverige. Vi vill ha en bättre och mer demokratisk skola. Därför arbetar Sveriges elevråd – SVEA med att samla, inspirera, stötta och utveckla elevråd och elevkårer, men arbetar också med skolfrågor och elevinflytande på nationell nivå. Sveriges elevråd – SVEA är religiöst och politiskt obundna och driver endast de sakfrågor som våra medlemmar bestämt att vi ska driva.

Vi arbetar med:

- Inspirera, stötta och utveckla elevråd.
- Föra fram elevråds, och därav, elevers röst i skolpolitiken.
- Öka kunskapen om elevers rättigheter och elevers rätt hos alla som verkar inom skolan.

Sveriges elevråd - SVEA har funnits sedan 1994 då ett antal elevråd insåg att de tjänade på att ta del av varandras goda erfarenheter. Sveriges elevråd - SVEA är en helt ideell organisation, vi tjänar inga pengar på elevråd eller vår verksamhet utan organisationen bygger på medlemskap och ideellt engagemang från elevrådet runt om i Sverige.

Mer information från Sveriges elevråd - SVEA hittar du på:

www.svea.org

www.engagerad.se

Min rättighet - en självklarhet är framtagen
av Elevers rättigheter-gruppen på uppdrag av
Sveriges elevråd - SVEA.
